

ПРОБЛЕМА

*трансформації класичної педагогіки
в сучасну інфоноосферну едукологію
(питання теорії)*

Проказа О. Т.

УДК 37.011

ПІДГОТОВКА висококваліфікованих фахівців завжди була, є й буде в центрі уваги всіх працівників системи освіти. Педагогічний стиль мислення викладача-вихователя має характеризуватися своєрідним дуалізмом, тобто поєднувати в собі методологічність з технологічністю, технократизм з гуманізмом, високий рівень спеціальних професійних знань з широким загальнокультурним кругозором, загальнолюдську культуру з інформаційною культурою, інфоноосферний погляд на світ із загальнокосмічним. Усе це передбачає та вимагає оволодіння новими методологією, технологією та культурою педагогічної праці в умовах інформатизації суспільства, оволодіння концептуальним, а не рецептурним розумінням навчально-виховного процесу та системно-діяльнісним принципом у навчанні – вихованні.

Певні системи знань породжують певні погляди на світ, а це означає, що у свідомості людини формуються певні картини цього світу.

У попередніх своїх публікаціях [1—3] та ін. ми розглянули та обґрунтували необхідність формування цілісної картини світу (ЦКС) на підґрунті оптимального поєднання природничо-наукової картини світу (ПНКС), епіцентром якої є фізична картина світу (ФКС), науково-технічної картини світу (НТКС), соціально-гуманітарної картини світу (СГКС) та релігійної картини світу (РКС).

Тепер ми загострюємо увагу на тому, що ефективним об'єднуючим чинником цих картин світу має стати інформаційна та педагогічна картини світу, які мають злитися в єдину інформаційно-педагогічну картину світу (ІПКС).

ІПКС ґрунтується на такій своєрідній системі знань, які є результатом не стільки екстенсивно-інформаційного навчання, скільки інтенсивно-фундаментального (ІФН).

В основі інтенсивно-фундаментального навчання мають бути інноваційні «тонкі педагогічні технології» (ТПТ), які передбачають не тільки інтенсивну пізнавальну діяльність щодо вивчення науково-навчальних дисциплін, але й інтенсіональну діяльність щодо самоаналізу своєї пізнавальної діяльності (рефлексія, самооцінка).

У межах класичної педагогіки здійснювати таку діяльність досить проблематично, а тому ми акцентуємо увагу на необхідності трансформації класичної педагогіки в інфоноосферну едукологію. Інфоноосферна едукологія – це педагогіка кібернетичного періоду свого розвитку, яка інтегрує в собі інноваційні педагогічні технології та всі науки про освітні системи й процеси, що в них відбуваються у взаємозв'язках з інформаційним суспільством.

Великий учений із світовим ім'ям В.І. Вернадський створив теорію розвитку біосфери та обґрунтував положення про те, що біосфера має перетворитися у сферу Розуму. Цю сферу Розуму французькі вчені природодослідник Е. Леруа та філософ П. Тейєр-де-Шарден назвали ноосферою. З розвитком потужних засобів інфор-

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ

матики й телематики має сенс розширене поняття інфоноосфери, на підґрунті якого формується колективний Розум та колективна Воля людства, які мають функціонувати й поза межами системи Гея в космічному просторі. Стихійна еволюція природи має трансформуватись у коеволуцію Людини в поєднанні з Природою. Це означає, що розвиток має бути цілеспрямованим, щоб запобігти наближенню до ситуації самознищення.

«Ніколи раніше жодна з цивілізацій не створювала засобів, здатних буквально знищити не місто, а всю планету. Ніколи раніше всім океанам не загрозувало забруднення, а в обличчя Землі не зникав щоденно один вид тварин або рослин унаслідок прагнення людства до наживи чи внаслідок недалекоглядності; ніколи раніше розробки корисних копалин так поварварськи не спотворювали планету; ніколи раніше обладнання для розбризкування аерозолів так не виснажували шар озону, а теплові забруднення не погрозували клімату планети; війна проти природи вже досягла зворотної межі, а біосфера більше не має сили протистояти промислому наступу» (А. Тоффлер – цит. за: 4, с. 36—37 – переклад О.П.).

Розв'язувати зазначені глобальні проблеми планетарного та космічного масштабу можна, перш за все, засобами науки та освіти, а теоретичною основою сучасної освіти вже не може бути тільки класична педагогіка. Такою теоретичною основою має стати саме інфоноосферна едукологія, яка є міждисциплінарним комплексом інтегрованого наукового знання про освітні системи та процеси, що в них відбуваються й мають відбуватися.

Термін «едукологія» в 1964 році запропонував М. Штайнер, а К. Олівера у 1989 році обґрунтував його доцільність. Він підкреслював, що поняття едукології вміщує в собі всі знання про людину, суспільство та освіту, у якій кожний елемент дослідження має свої конкретні роль, місце та значення в освітній (триєдність навчання – виховання – розвиток) діяльності.

Необхідність теоретичних досліджень та розробок загальної й прикладної едукології зумовлена тим, що це дає змогу скласти глибоке й адекватне сучасності уявлення щодо самої системи освіти, виходячи не з примх-

ливих вольових рішень або ідеологічних догм, а на підґрунті ретельно зібраних багаточисленних та різноманітних фактів і проблем, які постають перед регіональними, національними та світовими інститутами.

Нова парадигма сучасної освіти розширює та поглиблює поняття едукології, наголошуючи на необхідності інфоноосферної едукології як науки про освіту в сучасному інформаційному суспільстві з цілеспрямованими та стихійними циркуляціями знань (Г.А. Бордовський, А.В. Извозчиков, 1991 р.).

Риси наукового теоретико-методологічного фундаменту інфоноосферної едукології набуває кібернетично-синергетична педагогіка, а теоретико-практичного підґрунтя – інноваційні педагогічні технології.

Взаємозв'язок та співвідношення кібернетичного та синергетичного аспектів у сучасній педагогіці висвітлювалися нами на сторінках Всеукраїнського науково-практичного журналу [5, с. 26—30].

У межах інфоноосферної едукології реалізується системний кібернетично-синергетичний підхід до освіти, її закладам та окремим учням (студентам). Учні (студенти) в системі неперервної освіти – це є своєрідні системи, які адаптуються й потребують організації та управління в специфічних об'єкт – суб'єкт – об'єктних відносинах.

Матеріально-технічною базою інфоноосферної едукології, безумовно, мають стати арсенали сучасних технічних та дидактичних засобів навчання.

Принцип доповнюваності, обґрунтований у фізичній науці великим фізиком-філософом Нільсом Бором, став уже загальнонауковим методологічним принципом. Згідно з цим принципом інфоноосферна едукологія має розбудовуватися не замість класичної педагогіки, а на її підґрунті. Педагогічні інновації та динамізм мають поєднуватися з розумним консерватизмом, самокерованість – з цільовим плануванням і т. ін.

Система знань, що лежить в основі ІПКС, має виконувати загальні функції інфоноосферної едукології: пояснювальну, аксіологічну, прогностичну, практичну.

Від учителів та викладачів інфоноосферна едукологія вимагає інтегрального загально-

людського стилю мислення, яке, як обґрунтовано нами раніше, має бути системно-діалектичним, імовірно-прогностичним та логіко-варіативним.

Подальші дослідження та розробки проблем інфоноосферної едукології мають бути в напрямках конкретизації, розширення та поглиблення понятійного апарату; рефлексії та саморефлексії суб'єктів педагогічної та навчальної діяльності у людино-машинних системах; міждисциплінарних зв'язків у межах інноваційних педагогічних технологій з використанням сучасних технічних та дидактичних засобів навчання – виховання – розвитку. При цьому не будемо забувати слова великого українського Вчителя-педагога В.О. Сухомлинського, який стверджував, що «теорія залишається джерелом, яке живить майстерність учителя до тих пір, доки вона живе в досвіді».

Треба мати на увазі й те, що «Інформатика – це більш, ніж набір умінь та навичок. Це галузь суспільної системи, яка має свої цінності й норми, свій фольклор та гумор, свої статуси та символи престижу. Іншими словами, це — культурний феномен» (Валерія А. Кларк).

А щодо науки взагалі та її розвитку доцільно поміркувати над такими словами: «Наука – це не перелік безплідних знань, а плідне стремління до їх розширення та використання» (Й. Елстгейст).

Наведені висловлювання автор уважає своєрідними висновками до своєї статті та має на увазі, що кожен учитель (викладач) буде конкретизувати їх у своїй діяльності.

Література

1. Проказа О. Т. Педагогічне бачення методологічного і наукового потенціалу фізики як засіб формування змісту навчального матеріалу та його логічної структури / О. Т. Проказа, О. В. Грицьких // Зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту : Сер. педагогічна. — Кам'янець-Подільський : КПДУ, 2006. — Вип. 12. — С. 62—64.

2. Грицьких А. В. Современная физическая картина мира и её педагогический эквивалент в дидактике физики / А. В. Грицьких, А. Т. Проказа // Там само. — С. 103—105.

3. Проказа А. Т. Духовно-гуманитарний

потенціал фізики. — Кн. 5. Картины мира / А. Т. Проказа, В. И. Ильченко. — Луганск : «Глобус», 2007. — 176 с.

4. Косолапов В. В. XXI век в зеркале футурологии / В. В. Косолапов, А. Н. Гончаренко. — М. : Мысль, 1987. — С. 36—37.

5. Проказа Александр. Системный подход до побудови теорії цілісного педагогічного процесу / Александр Проказа // Директор шк., ліцею, гімназії. — 2007. — № 4. — С. 26—30.

* * *

Проказа О. Т. Проблема трансформації класичної педагогіки в сучасну інфоноосферну едукологію (питання теорії)

Об'єднуючим чинником при побудові цілісної картини світу має стати інформаційно-педагогічна картина світу. Розширено поняття едукології до рівня інфоноосферної едукології як науки в сучасному інформаційному суспільстві.

Ключові слова: едукологія, інфоноосферна едукологія, кібернетично-синергетична педагогіка, система освіти.

Проказа А.Т. Проблема трансформации классической педагогики в современную инфоносферную эдукологию (вопросы теории)

Объединяющим фактором при построении целостной картины мира должна стать информационно-педагогическая картина мира. Расширено понятие эдукологии до уровня инфоносферной эдукологии как науки в современном информационном обществе.

Ключевые слова: эдукология, инфоносферная эдукология, кибернетически-синергетическая педагогика, система образования.

Prokaza A.T. The problem transformation classical pedagogy in modern infonosphersion educology (question of theory)

United factor by building whole picture of the world. Extended the concept educology to the level of infonosphersion educology how science in modern informational society.

Key words: educology, infonosphersion educology, cybernetic pedagogy, system of education.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2009 р.

Прийнято до друку 27.11.2009 р.